

Леся ГЛАДУН

*Здобувачка третього освітньо-наукового рівня вищої освіти
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
lesia.hladun@tntpu.edu.ua*

ЗДАТНІСТЬ ДО КООПЕРАЦІЇ ЯК ГНУЧКА НАВИЧКА ТА ЦІННІСТЬ, ШЛЯХИ ЇЇ ФОРМУВАННЯ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Відомий філософ та вчений Альберт Ейнштейн вважав, що людина лише тоді знайде сенс у житті, коли присвятить його суспільству [2]. Отож існує нерозривний зв'язок індивіда із соціумом, що характеризується безперервною соціальною взаємодією особистостей у різних сферах існування.

Сучасне суспільство демонструє надзвичайно динамічний рівень розвитку техніки, науки, комп'ютерних технологій, характеризується безперервними змінами та постійним обміном інформацією. Все це впливає на кожного з його членів. Саме тому сьогодення диктує нові вимоги для успішної самореалізації та саморозвитку, які унеможливаються без соціалізації, соціальної взаємодії особистості з оточуючими, що і зумовлює актуальність зазначеної теми.

З огляду на вищевикладене мета статті полягає в обґрунтуванні здатності до кооперації як soft skills та цінності; окресленні шляхів формування ефективної співпраці дітей старшого дошкільного віку з однолітками та оточуючими.

Соціальна взаємодія – це «форма соціальних зв'язків, що реалізуються в обміні діяльністю, інформацією, досвідом, здібностями, уміннями, навичками людей» [6].

Однією із форм соціальної взаємодії є кооперація – командна праця задля досягнення спільної мети, яка є основою набуття її учасниками певного соціального досвіду. Зокрема, соціалізація дітей старшого дошкільного віку, задекларована в освітньому напрямі «Дитина у соціумі» БКДО України, унеможливується без кооперації її учасників [1].

Програма освітнього альянсу «Партнерство з навчання у ХХІ столітті» передбачала дослідження навичок професіоналів, які будуть найбільш затребуваними у майбутньому. Результатом стала «формула 4К», до складу якої увійшли кооперація, комунікація, критичне мислення та креативність. Це так звані soft skills – «м'які» або «гнучкі» навички, що «відповідають» за адаптацію, соціальну взаємодію, розкриття творчого

потенціалу особистості, її самовдосконалення, саморозвиток, самореалізацію у суспільстві. Саме тому надзвичайно важливо розпочати формування soft skills, зокрема і кооперацію, вже у старшому дошкільному віці, ґрунтуючись на психолого-педагогічних особливостях дитини-дошкільника.

У віці 5–6 років у дітей починають формуватися дружні взаємовідносини. Старші дошкільнята доброзичливо ставляться до інших. Вони – позитивні, щирі, відкриті, безкорисливі. Комунікація між ними вибудовується на основі спільних інтересів, симпатій, захоплень тощо. Старші дошкільники уміють обмінюватися думками, інформацією, демонструвати певні знання із різних галузей. Провідною для 5–6-річок є ігрова діяльність. Дошкільнята граються у парах, групах чи колективно. У грі вони співпрацюють та вчаться взаємодіяти між собою. Слід зауважити й те, що формування вмінь та навичок ефективної співпраці дітей старшого дошкільного віку відбувається власне у будь-якій колективній діяльності. Їх об'єднує спільна мета та позитивні емоції, які вони разом переживають під час та після її досягнення. Дошкільнята оволодівають навичками кооперації не лише у грі, але й під час виконання спільних завдань, на заняттях з різних видів діяльності тощо.

Командна праця дошкільнят поділяється на такі елементи:

- 1) міжособистісна комунікація;
- 2) здатність вирішувати конфлікти;
- 3) управлінські здібності [5, с. 17].

Проблеми міжособистісної комунікації та конфлікти у дитячому колективі досліджували такі вчені: Л. Артемова, р. Дрейкурс, В. Котирло, В. Киричок, Т. Поніманська, А. Залужний, Н. Стандік та інші. Аналізуючи їхні дослідження, можна зробити висновки про те, що своєчасне виявлення та усунення труднощів у спілкуванні та взаємодії старших дошкільників з оточуючими надасть змогу дитині самовизначитися, виявити власні здібності чи таланти, відкрити свій внутрішній потенціал, краще пізнати оточуючих та навколишнє середовище, самоствердитися. Все це сприятиме становленню всебічно розвиненої та успішної особистості у майбутньому.

Для ефективного формування здатності до кооперації між старшими дошкільниками педагогу слід використовувати бесіди та розповіді на тематику дружби і співпраці, відповідні аудіо- та відеоматеріали, надбання української народної мудрості, творчість дитячих письменників тощо.

Одним із шляхів формування вміння співпрацювати є застосування театралізованої діяльності дітей старшого дошкільного віку.

Театралізована діяльність – це «художня діяльність, що пов'язана зі сприйманням творів театрального мистецтва і відтворенням в ігровій формі набутих уявлень, вражень, почуттів; є одним із найефективніших засобів педагогічного впливу на розвиток особистості дитини» [4, с. 10].

Під час підготовки до театралізованого дійства і власне під час театралізації діти старшого дошкільного віку активно комунікують та співпрацюють між собою. Вони разом проводять репетиції, створюють декорації та реквізити для театральної гри, розігрують певні ролі групами чи парами, співпрацюючи для досягнення спільної мети. Таким чином відбувається реалізація всіх компонентів кооперації і формування умінь та навичок співпраці між однолітками. Завдання педагога – ознайомити дітей із нормами міжособистісного спілкування, правилами роботи у парах та групах, пильно стежити за поведінкою дітей під час виконання спільних завдань та вміло коригувати її у випадку необхідності, допомогти дітям налагодити дружні відносини, створити доброзичливу атмосферу у колективі, налаштувати на спільний успіх, бути гідним прикладом для власних вихованців. Вихователь ЗДО повинен вміло пояснити старшим дошкільникам те, що усі вони – «деталі одного механізму», єдина команда і співпрацюють для досягнення спільної мети. У колективній праці щодо організації театралізованої діяльності обов'язково необхідно залучити усіх вихованців старшої дошкільної групи, враховуючи індивідуальні особливості кожного з них. Допомогти їм усвідомити те, що усі вони – рівні, кожен із них – особливий та важливий для досягнення спільної цілі, навіть тоді, коли виконує невеличке завдання або грає епізодичну роль.

До участі у театралізованій діяльності доцільно долучати не лише дітей старшого дошкільного віку, але й учнів початкової та старшої школи, батьків дошкільнят, педагогів тощо. У такому випадку діти вчаться комунікувати та співпрацювати не лише з однолітками, але й з людьми різних вікових категорій. Під час такої співпраці дошкільнята дізнаються багато нового та цікавого, наслідують позитивну поведінку дорослих. Демонструючи своє «Я», вони вчаться взаємодіяти у соціумі.

До інноваційних шляхів розвитку навичок кооперації та згуртування дитячого колективу належить використання тимбілдингу – «психологічних ігор, вправ, направлених на створення психологічного комфорту в команді, гармонійної взаємодії між її членами, об'єднання колективу задля досягнення спільної мети та найвищих результатів роботи команди» [3, с. 100].

Для ефективного формування кооперативних умінь і навичок у дітей старшого дошкільного віку доцільно поєднувати театралізовану діяльність

із дитячим тимблдингом. Командні ігри, що сприяють згуртуванню колективу та його співпраці, можна організувати, наприклад, у театральних костюмах, масках або ж за допомогою інших власноруч виготовлених театральних реквізитів. Їх місце проведення також слід урізноманітнювати: парки, сквери, ігрові майданчики, спеціальні приміщення, безпечні для дітей. Таким чином старшим дошкільникам надовго запам'ятається театралізована колективна ігрова діяльність; вона принесе їм безліч позитивних емоцій та сприятиме швидкому формуванню навичок позитивної взаємодії у команді.

Отже, здатність до кооперації є однією із soft skills та цінністю, оскільки оволодіння нею є актуальним для розвитку і соціалізації особистості старшого дошкільника, майбутнього його становлення як дорослої особистості-члена команди та суспільства, самореалізації, самовизначення та самовдосконалення. Здійснення театралізованої діяльності у поєднанні із дитячим тимблдингом є ефективними шляхами формування здатності до кооперації старших дошкільників, що сприяє становленню усіх складових елементів навички командної праці 5–6-річок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) (нова редакція) / М-во освіти і науки України. URL: <https://is.gd/jO6rLi>
2. Волтер Айзексон. Ейнштейн. Життя і всесвіт генія. Київ: Наш формат, 2019. 528 с.
3. Кучеренко А. Тимблдинг як інноваційний метод ефективного розвитку колективу. *Вересень*. 2022. Т. 1. №92. С. 98–104. URL: <https://doi.org/10.54662/veresen.1.2022.08>
4. Олійник О. М. Театрально-ігрова діяльність в умовах дошкільного навчального закладу: навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський, 2017. 163 с.
5. Смолянко Ю., Ігнатенко А. Розвиток soft skills у дітей старшого дошкільного віку. *Acta Paedagogica Volynienses*. 2021. №6. С. 15–21. URL: <https://doi.org/10.32782/apv/2021.6.3>
6. Соціальна взаємодія. *Вікіпедія*: вебсайт. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>